كاميكازى ژيان دژى
كاميكازى مردن..

ن/ هاشم سالح
و/ هێمن مەحمود /دەربەندیخان
Hemnm1979@yahoo.com

وا دەردەكەوێت كە پەتای ئوسوڵیەت و دەمارگیری و توندڕەوی لە ئاین دا ئێستا لە جیهانی ئیسلامی و عەرەبیدا لە زیادبوندایە ، تەنانەت گەشتۆتە ئەو جالیە ئیسلامیانەش كە ماوەیەكی زۆرە لە ڕۆژئاوا نیشتەجێن.
ئەگەر ئەو هەواڵە ڕاست بێت كە خێزانە پاكستانیە ئارامەكان ئەو تاوانبارانەیان بەرهەم هێنابێت كە تەقینەوەكانی لەندەنیان ئەنجامداوە ئەوا هیچ كەسێك لەم نەخۆشیە قورسە سەلامەت نیە .
جابۆیە پێویستە كە زەنگی مەترسی لێبدەین و كارێك بكەین بۆ ڕوبەڕووبونەوەی ئەم بابەتە كە ئیدی ناتوارێت تەحەمول بكرێت .
تەنها كاریش كە ئەمڕۆ دەتوانن ئەنجام بدەین ئەوەیە كە فیكرێكی تازە لە ئیسلامەوە دروستبكەین جگە لەو فیكرەی كە ئێستا بلاوە .
مەبەستم فیكرێكی كراوە ، لێبوردە ، عەقلانی یە .
بەڵێ ، تەفسیركدنێكی تازە بۆ عەقیدەی ئیسلامی دەڕواتە ململانێیەكی گرانەوە لەگەڵ ئەو تەفسیرە چەقبەستوە ڕەگ داكوتاوەی كە ئوسوڵیەكان لەكردنی تاونەكانیاندا پشتی پێدەبەستن .
ئەوە ئەو تەفسیرەیە كە شەرعیەتێكی ئاینی و پاراستنێكی دەرونیان دەداتێ گەرنا ئەوانە نەیاندەتوانی ئەو هەموو تاوانە دژ بە هاولاتیە ئاسایی و بێ تاوانەكان ئەنجام بدەن و پشتی پێ ببەستن .
جابۆیە مەسەلەكە بەرلەوەی سیاسی بێت فیكرییە ، وەئەگەر لە ڕووی فیكریشەوە یەكلایی نەكرێتەوە ئەوا هیچ ڕۆژێك لە ڕووی سیاسیشەوە یەكلایی ناكرێتەوە .
هەر ئەمەشە هەمو ڕۆشنبیرە عەرەبەكان یان دەتوانین بڵێین زۆربەیان بە درێژایی سالانی پێشو پشتگوێیان خستوە .
پێم خۆشە لێرەدا چیرۆكی فەیلەسوفی فەرەنسی (ڤۆلتێر) باس بكەم كە هەموو ژیانی خۆی لە پێناوی دژایەتی كردنی دەمارگیری مەسیحیەت و توندڕەوەكانی لەكاتی خۆیدا تەرخانكرد و ڕێگای بۆ ڕۆشنگەری ئەورووپی خۆشكرد .
زیاد لە جارێكیش ژیانی خۆی لە پێناوی ئەم ئەركە گەورەیەدا خستە مەترسیەوە ئەو ئەركەی كە چارەنوسی شارستانیەتی ئەورووپی لەسەر وەستابوو .
ئایا لەوەدا نمونەی بالای ئەو كێ بوو ؟
ئەوە شاری لەندەن و فەیلەسوف و زاناكانی بوو .
بەڵی ، ئەو لەندەنەی كە ئێستا شیفای ئازارەكانی خۆی دەكات بەهەموو كەرامەت و شەرەف و سەربەرزییەكەوە ڤۆلتێری بۆ یەكەمجار لە ساڵی 1726 دا پاش ئەوەی لەدەستی فەرەنسای (لویسی پازدەهەم) ی ئوسوڵیەت و سەركوتكەرەوە بۆ ماوەی چەند مانگێك لە زیندانی (باستیل) زیندانی دەكرێت هەڵدێت و ڕودەكاتە ئەوێ .
لەندەنیش بە لێبوردەیی و ئازادی و گفتوگۆكان و دیموكراتیەتی خۆیەوە پێشوازی لێكرد .

بەڵێ ، لەوکاتەوە لەندەنی بریندار ی ئێستا یەکەمین تاقیگەی شارستانیەت و ڕۆشنگەری بوە لە جیهاندا .
هەربۆیە دەوترێت کە ئینگلتەرا کۆنترین دموکراتیەتی جیهانە .
تاوەکو دوای سێ ساڵ ئەوێی جێنەهێشت ، کاتێکیش جێیهێشت بە فەلسەفەی جون لوك و زانیاریەکانی ئیسحاق نیوتن پڕبوبو ، کاتێکیش گەڕایەوە فەرەنسا لە هەناویدا تووڕەییەکی بلیمەتانە قوڵپی دەدا ، مەبەستم لە تووڕەبونیەتی لە بارودۆخی فەرەنسا ، هەربۆە کتێبە بە ناوبانگەکەی خۆی دەنوسێت " نامە ئینگلیزییەکان " کە دواتر دەبێتە " نامە فەلسەفیەکان " .
لەو کتێبەدا بەراوردێکی ڕوهەڵماڵراوی نێوان ئینگلتەرای پێشکەوتوو بارودۆخی وڵاتە دواکەوتوە کەی خۆی دەکات و تووڕەبونی خۆی دەڕژێنێت بەسەر فەرەنساو فەرەنسیەکاندا چونکە ئەوان لە ڕێڕەوی عەقڵ و لێبوردەیی ئاینی لایانداوە .
بەجۆرێکی لە فەرەنسادا تەنها یەك ئاین یان یەك مەزهەب کە ئەویش مەزهەب کاسۆلیکی پاپای ڕۆمانی هەیە و جگە لە ئەوانە هەموو ئاینێ یان مەزهەبێکی دیکە قەدەغەیە .
ئەمە لە کاتێکدا کە هەموو ئاین و مەزهەبەکان لە ئینگلتەرادا لە ئاشتییەکی بەردەوامدا دەژین .
هەروەها هیچ کەسێکیش ناکوژرێت لەبەرئەوەی باوەڕی بە ئاینێك یان مەزهەبێکی جیاوازی دیکە هەیە .
تەنانەت ئەو عەقڵانیانەشی کە باوەڕیان بە تقوس و دروشمە ئاینیەکان نیە بێ هیچ ئازاردانێك لەوڵاتی شکسپیردا ژیان بەسەر دەبەن .
هەربۆیە چیرۆکی لێبوردەیی ئاینی ئینگلیزی کۆنە و تازە نیە .
ڤۆلتێر بەردەوام دەبێت و دەڵێت : لە فەرەنسادا دەسەلاتێکی موتڵەقی سەرکوتکەر و چینێکی دەوڵەمەندی ئەرستۆکراتی لە خۆبایی و بێکار باڵادەستە .
هەروەها بازرگانەکان شوێنی ڕقن و جوتیارەکانیش بە دەست ئەو باجانەوە دەناڵێنن کە لەلایەن ئەرستۆکراتەکانەوە بەسەریاندا سەپاوە .
بەلام لە ئینگلتەرادا دسەلاتی پەرلەمانێك دەبینین کە پاش شۆڕشی 1666 ی بەناوبانگ کە دەبێتە هۆی لەناوبردنی سەرکوتکردن باڵادەستە .
هەروەها بازرگانەکان ڕێزلێگیراون و جوتیارەکان دەوڵەمەندن و شانازی بە بارودۆخی خۆیانەوە دەکەن .
لە فەرەنسادا خەڵکی دەبینین کە نوقمی مشتومرە لاهوتیە قوڵەکانی ی لە جۆری وەك : ئایا ئەمە حەڵاڵە یان حەرام ، پیسە یان پاك ، باوەڕدارە یان بێ باوەڕ و هەتادوایین ...
بەلام لە ئینگلتەرا ئەو مشتومڕە فەلسەفیانە دەبینین کە لەسەر ڕیبازی (فرانسیس بیکون)و مەنهەجیەتە تەجروبیەکەین کە لەزانتدا ئەنجام دەدرێ ، یان لەسەر ڕێبازی مەنتیقە هەستپێکراوەکەی جۆن لۆك نەوەك تەجرید و نامیتافیزیکیەکەی .
یان ڕێبازی نیوتن ، ئەو بلیمەتە گەورەیەی کە یاسای جیهانی بۆ تەفسیر کردین و ئینگلیزەکانیش شانازیان پێوەدەکرد .
هەر بەمشێوەیە ڤۆلتێر لە هێۆشکردنە سەر فەرەنسیەکان و بە پیرۆزڕاگرتنی ئینگلیزەکان بەردەوام دەبێت .
بە دڵنیایشەوە بەر لە بڵاوکردنەوەی ئەم کتێبەی هەموو ئامادەکارییەکی خۆی وەرگرتبو (ئەو فەزیحەیەی کە وەك بۆمبێکی تەوقیتکراو وابوو لەو کاتەدا) .
هەربۆیە بێ هیچ ناوێك بڵاوی دەکاتەوە و خۆی دەشارێتەوە ، چونکە دەیزانی بەدوای دەکەون ، هەر ئەمەشبو ڕویدا .
کتێبەکە دەستی بەسەردا گیراو لە بەردەم کۆشکی (داد) سوتێنرا.

لەو کاتەدا فەرنساش وەك چۆن ئیسچتا ئێمە ئەوە دەکەین کتێبی دەسوتاندنەیدەهێشت بلاًوبکرێتەو و سانسۆر دەخستە سەری .
لەسەر ئەم شێوازە فەیلەسوفەکان ی فەرەنسا شەڕەکانیان لە دژی ئوسوڵیەکان ئەنجام داوەو وازیان نەهێناوە تاوەکو کۆتاییەکەی و ڕیشەکێشکردنی هەمو دەمارگیرییەکی ئاینی لەولاتەکەیاندا .
هەربۆیە ئێمە پێویستمان بە (کمیکازێکی فیکری) هەیە لەجۆری ڤۆلتێر بۆ ئەوەی بتوانین ڕوبەڕوی کامیکازە تەقێنەرەوەکانی شێخانی تاریکی و تیرۆری لەجۆری (بن لادن و زەواهیری یان زرەقاوی)هەزارانی هاوشێوەی ئەوانە ببینەوە .
بەڕێزان ، ئێمە لەشەڕێکی کراوەداین ، ئەم شەڕەش بەوە کۆتایی دێت کە یان بیبینەوە یان بیدۆڕێنن .
چونکە ئەوەی ئوسوڵیەکان لە لەندەنی جوان و عەریقدا ئەنجامیاندا ، دژبە بیری شارستانیەت و جۆرێکی دیاریکراو لەژیان و بون بوو ، وەك چۆن(تۆنی بیلًر)ی سەرەك وەزیرانی بەریتانیاش وتی ئەوەی کە لێیدرا بیری ئازاد و فرەیی ڕۆحی و ئاینی و سیاسی بوو .
ئەوی لێیدرا ئازدی ڕادەربڕین و هەناسەدان و قسەکردن بوو .
هەر ئەو ئازادییەشە کە سودی لێ دەبینن و دەیقۆزنەوە بۆ ئەوەی ژەهری خۆیانی لە باخچەی (هاید پارك) و دەوروبەرەکەی تیادا بڕێژن .
ئەوە هەرهەمان ئەو ئازادییە کە (عەرەبە ئایدۆلۆژیستەکان) ئەوانەی کە بەدزی و بەئاشکرا هاوسۆزی بنلادن و زەرقاوی و سەدام حوسێنن دەیقۆزنەوە وسەرەڕای ئەوەی کە ژیانیان لە لەندەن و پاریس و پەرلین و ئەمستەردامدایە .
لەوێ دەخۆنەوە و ڕادەبوێرن ، کەچی دواتر بانگەشەی ئەوەدەکەن کە ئەوان خەبات لە دژی دیکتاتۆریەت و سەرکوتکردن دەکەن لەولاًتەکانی خۆیاندا .
لە توانای کێ دایە باوەڕبەوانە بکات ؟
ئایا هیچ کەسێك دەتوانێ هاوسۆزیان بێت ، هەرتەنها هاوسۆزی ، ئەو کۆمەلە تاونبارو مرۆڤ کوژان بێت و بیانکات بە خەباتکەر لەپێناوی ئازادی یان دیموکراتیەتدا ، یان تازەگەری فیکری و سیاسیدا ، وەئایا تاوەکو کەی ئەم درۆیە یان ئەم فێڵلێکردنە لەخەڵك بەردەوام دەبێت .
بەڕاستی ، دەمامکەکان کەوتون یان خەریکە دەکەون .

سەرچاوە / سایتی aawsat.com